

- спрощення механізму доступу резидентів до послуг іноземних кредитних інститутів;
- створення спеціалізованої кредитної системи для обслуговування аграрного сектора з розгалуженою мережею різноманітних кредитних закладів і спеціальних фондів;
- запровадження механізму викупу комерційних боргів державою і наступним здійсненням виваженої програми санації підприємств-боржників або шляхом відстрочки сплати боргу тим господарствами, які мають реальні перспективи для фінансового оздоровлення [3].

Таким чином, в умовах переходу на ринкові засади господарювання підприємств АПК з метою подолання кризи фінансово-кредитної системи, необхідно реалізувати такі заходи: впорядкування системи взаєморозрахунків, визначення місця, ролі і напрямків реформування неплатоспроможності підприємств, створення системи страхування, удосконалення кредитного і податкового механізмів, створення умов для активізації інвестиційної діяльності в АПК.

Кредитна політика повинна оперувати таким інструментом, як пільгове кредитування сільськогосподарських підприємств, яке передбачає збільшення обсягів довгострокових кредитів та зменшення відсоткової ставки. Участь комерційних банків в її реалізації можна стимулювати вдосконаленням механізму заставних операцій і його адаптацією до умов аграрного виробництва.

Окрім названих, шляхами забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських формувань можуть бути: розвиток іпотечного кредитування; створення системи селянських кооперативних кредитних закладів; кредитування виробників напряму із державних джерел через механізм заставних операцій, а також доцільне державне регулювання цін на основні види матеріально-технічних ресурсів.

Список літератури

1. Грошово-кредитна та банківська статистика // Бюлетень Національного банку України. – 2000. – № 5. – С. 114-115.
2. Кобута І., Нога В. Роль держави у забезпеченні сільського господарства матеріально-технічними ресурсами // Проект аграрної політики в Україні. Університету штату Айова. – К., 2000.
3. Про стратегію трансформації АПК і забезпечення продовольчої безпеки України / За ред. І.І. Лукінова та П.Т. Саблука // Економіка АПК. – 2000. – № 8. – С.19-21.
4. Соціально-економічне становище України за 1999 рік // Статистика України. – 2000. – № 1. – С. 64-65.
5. Чапко І. Заборгованість сільськогосподарських підприємств України: структура, причини накопичення, варіанти погашення // Проект аграрної політики в Україні. Університету штату Айова. – К., 2000.

ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС – РЕГУЛЯТОР ПОДАТКОВИХ ВІДНОСИН НА ШЛЯХУ РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Т.В. Мунтян,

Українська академія банківської справи

Податки є необхідною ланкою економічних відносин у суспільстві. Податкова система – основа фінансово-кредитного механізму державного регулювання та один із найважливіших важелів впливу на економіку.

Податкове законодавство в Україні сформоване на основі нормативної бази, багато в чому успадкованої від командно-адміністративної системи. Відсутність науково обґрунтованих підходів до формування національної податкової системи та до аналізу наслідків від її впровадження роблять податкову політику не ефективним антикризовим засобом, а однією з основних причин загострення економічної кризи. Проблема побудови ефективної податкової системи – одна із найбільш актуальних в процесі становлення в Україні ринкових відносин та інтегруванні української економіки в світовий ринок. Її вирішення повинно здійснюватися шляхом вивчення та аналізу існуючої в Україні законодавчої бази і накопиченого у світі досвіду реформи оподаткування.

В Україні багато хто не сплачує податки не тільки тому, що вони надто великі та несправедливі, але й ще тому, що постійна зміна законів, які регламентують податкову систему, створює такі умови, за яких суб'єкти господарювання просто не в змозі встигнути за змінами і не знають що саме, коли і за яким механізмом вони повинні сплачувати.

Отже існуюча податкова система України характеризується такими основними негативними рисами [2]:

- велика чисельність нормативних документів та невідповідність законів та підзаконних актів, які регулюють податкові відносини;
- нестабільність податкового законодавства;
- відсутність регулюючої функції податків та зосередження на їх фіскальній ролі;
- відсутність достатніх правових гарантій для учасників податкових відносин.

Сднність податкової системи та законодавчої бази оподаткування забезпечується повним охопленням усіх питань з оподаткування в одному законодавчому акті, яким встановлюється перелік податків та ставок, їх конкретні ставки та ін. Таким законодавчим актом повинен

статі Податковий кодекс України. Кодекс повинен охопити систему фінансово-правових норм, які окреслили б порядок функціонування та механізм регулювання податкових відносин у межах митних кордонів України, а також відносини з нерезидентами. Одночасно слід окреслити основні засади податкової політики, її принципи та напрямки, порядок адміністрування податків та умови застосування фінансових санкцій до платників податків за порушення податкового законодавства, оскарження рішень і дій державних податкових адміністрацій та їх службових осіб.

Основна мета Податкового кодексу України – створення правового поля для регулювання податкових відносин у напрямку стимулювання зростання суспільного виробництва та залучення інвестицій у виробничий процес і забезпечення стабільних надходжень доходів до бюджетів усіх рівнів. Також дуже важливо, щоб сформоване правове поле сприяло легалізації тіньових доходів через запровадження певних умов, у яких тіньовому сектору було б працювати просто не вигідно.

Для досягнення поставленої мети можна запропонувати наступні заходи [1-3]:

- формування стабільної та активної податкової системи, яка забезпечила б постійно зростаючі надходження до бюджетів усіх рівнів та загальнодержавних цільових фондів;
- розробка дієвого, простого й однозначного в трактуванні та застосуванні механізму стягнення податків, зборів та обов'язкових платежів;
- забезпечення чіткості й однозначності у визначенні суб'єктів та об'єктів оподаткування;
- уніфікація підходів і методів визначення елементів за всіма податками та вимог до ведення обліку нарахування податків;
- усунення практики подвійного оподаткування;
- стимулювання інноваційних та інвестиційних процесів;
- забезпечення виконання міжнародних угод у частині оподаткування;
- посилення відповідальності за ухилення від сплати податків та приховування об'єктів оподаткування;
- гарантія прав і правові можливості оскарження дій податкових органів;
- формування ефективного механізму контролю за виконанням податкового законодавства.

У Податковому кодексі України необхідно закласти такі основні принципи, на яких повинна будуватися податкова система:

- принцип економічної обґрунтованості – встановлення податків та зборів відповідно до фінансових можливостей платників з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат та доходів бюджету;
- принцип стабільності – незмінності видів податків та правил їх нарахування й стягнення протягом тривалого періоду;
- принцип передбачуваності – соціально-економічної обґрунтованості змін податкового законодавства;
- принцип рівності – рівного обов'язку платників податків при рівних умовах оцінки та розмірах доходів;
- принцип стимулювання – формування економічної та правової зацікавленості у здійсненні певної діяльності, виходячи з умов її оподаткування та отримання більш високих доходів;
- принцип гнучкості – легкого адаптування, відповідно до суспільно-політичних та економічних вимог, які змінюються. Один із важливих аспектів цього положення – система цільових бюджетних дотацій, направлених на підтримку найменш захищених верств населення та на розвиток пріоритетних галузей господарства та регіонів України;
- принцип гласності – відомості про суми зібраних податків, зборів та інших обов'язкових платежів і про їх витрачання мають підлягати обов'язковому щорічному опублікуванню відповідними органами виконавчої влади.

Створити ефективну податкову систему дуже непросто. Податки перебувають на перехресті економічних інтересів різних груп платників та споживачів державних ресурсів. Задовольнити вимоги усіх неможливо. Однак необхідні пошуки компромісу. За будь-яких умов податкова система має бути стабільною і відповідати загальносуспільному напрямку розвитку систем оподаткування, створювати умови для виховання дисципліни сплати податків як у фізичних осіб, так і у підприємств. Платники податків повинні заздалегідь знати за що, скільки і коли вони мають платити, та які будуть наслідки невиконання або неналежного виконання таких обов'язків. Держава зобов'язана гарантувати, що законодавство з питань оподаткування не буде змінюватися протягом певного часу.

Виходячи з вимог реформування податкової системи, положення Податкового кодексу вирішуватимуть питання справедливого розподілу податкового тягаря між платниками податків, спрощення механізму оподаткування, чіткого визначення і однозначного трактування прав та обов'язків платників податків і зборів, забезпечення стабіль-

ності податкового законодавства, а також поліпшення організації роботи державних податкових органів з платниками податків.

Список літератури

1. Азаров М.Я. "...Уважне ставлення до кожного платника податків має стати невід'ємною умовою роботи податкової служби" // Вісник податкової служби України. – № 33. – 1999.
2. Губський Б. та ін. Концепція реформування податкової системи України. Київ, 2000.
3. Огонь Ц.Г. Податковий кодекс: концепція, структура та завдання // Вісник бухгалтерського обліку. – № 11. – 1998.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ

Т.І. Соколенко,

Українська академія банківської справи

Ринкова економіка є системою товарно-грошових виробничих відносин і ринкових механізмів їх реалізації. Сучасна ринкова економіка це дуже складний господарський організм, що об'єднує різноманітні виробничі, комерційні, фінансові й інформаційні структури, що взаємодіють на базі розгалуженої системи правових норм здорового бізнесу. Ринкова економіка спирається на закони економічного розвитку суспільства та теорії, науково обґрунтовані економічною думкою.

Сьогодні стало очевидним те, що з поглибленим втручанням держави в стихійні процеси настає момент, коли знижується ефективність ринкового механізму, а потім починається його руйнування. Якщо в свій час кейнсіанці показали, що недостатнє регулювання веде до саморуйнування ринку, то заслугою неокейнсіанців є всебічне обґрунтування висновку про початок моменту надмірного регулювання. Різні напрямки економічної думки так чи інакше сконцентрувалися навколо двох основних напрямків економічної теорії: трудової вартості та граничної корисності. Трудова теорія вартості роз'яснює зміст і величину вартості товарів працею, яка затрачена на їх виробництво, теорія граничної корисності – цінністю товарів, їх корисністю для людини. Але ця теорія – лише перше наближення до тієї теоретичної концепції, яка потім набула назву неокласичного економічного аналізу. Для цього необхідно було поєднати корисність із суспільними витратами, тобто створити загальну теорію зіставлення результатів і витрат. В подальшому цю теорію удосконалювала теорія рівноваги, яка передбачає, що на даному рівні розвитку продуктивних сил вартість

визначається в точці рівноваги між граничною суспільною корисністю даної кількості товарів і граничними суспільними витратами виробництва цієї кількості. Тобто в ринковій економіці це рівність попиту і пропозиції, але не тільки з одного даного товару, а і за всіма товарами та послугами в економіці в цілому. Подальший розвиток загальної теорії рівноваги модифікував поняття виробничої функції поняттям технологічної множини, в якій виділилась особлива підмножина, яку називають межею ефективності.

Перехідний період висуває цілий ряд проблем, які носять, з одного боку, загальний характер щодо розвитку економіки України, а з другого боку, визначають головні напрямки удосконалення розвитку підприємств. Постановка цих проблем економічно обґрунтовує ринкову стратегію перехідного періоду. Послідовне вирішення їх може ефективно змінити ситуацію в економіці України. Першочерговими для вирішення є такі проблеми: реформування відносин власності; розвиток наукової та матеріально-технічної бази підприємств; розвиток інтеграційних економічних процесів та міжнародних кооперативних зв'язків; формування та функціонування системи сервісного інженерно-технічного забезпечення виробників та ринкової інфраструктури.

На цьому напрямку дій українській економіці необхідно виважено і послідовно долати макро- і мікроекономічні структури з пануванням державних форм господарювання і власності, що великою мірою спричинили існування затратної економічної системи, товарного дефіциту, викликали деформацію ринкових відносин. При цьому слід врахувати той фактор, що всі три складові джерела багатства України – праця, земля і капітал – виявилися у виснаженому та занедбаному стані.

Порушення господарських зв'язків і пропорцій, що склалися, зниження трудової активності, спад виробництва, особливо товарів народного споживання, втрата ефективності у використанні наявних виробничих ресурсів, відкрите і приховане безробіття є барометром поглиблення економічної кризи в Україні. На сучасному етапі ринкового реформування ці негативні явища і процеси призвели до падіння інвестиційної та інноваційної активності, дефіциту оборотних фондів, спричинили істотне зниження рівня споживання й життя народу.

З позиції розвитку народногосподарського комплексу зазначені негативні явища значно відкинули господарство України від досягнутих рубежів, призвели до занепаду продуктивних сил, розладу в більшості підприємств систем управління й організації, порушення їх інтегрованих зв'язків по горизонталі та вертикалі.

Це, безперечно, результат невдалої, недостатньо обґрунтованої економічної політики, яка не спирається на історичний досвід країн з роз-